

УДК 159.923

Андреева Ярослава Федоровна, доцент кафедри психології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича
e-mail: yaroslava_a@mail.ru

Литовченко Ніна Федоровна, доцент кафедри загальної та практичної психології Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
e-mail: nina.lytovchenko@gmail.com

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ ПОЛІТИЧНОЇ АКТИВНОСТІ УКРАЇНСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація

Стаття присвячена соціально-психологічному аналізу феномену політичної активності української студентської молоді. Політична активність розуміється як важлива передумова формування політичної та правової культури молодого громадянина. Підкреслюється актуальність дослідження специфіки формування і прояву політичної активності студентської молоді як суб'єкта суспільно-політичної діяльності. Автори розглядають різні наукові підходи до розуміння психологічного змісту і сутності соціально-політичної активності особистості, форм її вияву, типів мотивації, механізмів формування. У роботі представлений порівняльний аналіз результатів емпіричного дослідження феномену політичної активності студентської молоді, проведеного у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя та Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича у 2011-2016 роках. При інтерпретації результатів аналізуються такі критерії політичної активності, як інтерес до політики, особиста участь в політичній діяльності, участь у виборах, значущість виборів, недовіра до інституту виборів. Акцентується увага на динаміці зміни характеру політичної активності залежно від специфіки проблем, що її викликають, і завдань, на рішення яких вона спрямована. Результати порівняльного аналізу засвідчують зростання політичної суб'єктності молоді, але негативні емоції (розчарування) стають на заваді готовності до участі у політичному житті країни. Постає проблема розробки і впровадження програм для молоді, спрямованих на розвиток громадянської позиції і електоральної активності.

Ключові слова: *політична свідомість, суб'єкт суспільно-політичної діяльності, політична активність, політичний вибір, студентська молодь.*

Андреева Ярослава Федоровна, доцент кафедри психології Черновицького національного університету імені Юрія Федьковича

Литовченко Ніна Федоровна, доцент кафедри общей и практической психологии Нежинского государственного университета имени Николая Гоголя

СОЦИАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ФЕНОМЕНА ПОЛИТИЧЕСКОЙ АКТИВНОСТИ УКРАИНСКОЙ

СТУДЕНЧЕСКОЙ МОЛОДЕЖИ

Аннотация

Статья посвящается социально-психологическому анализу феномена политической активности украинской студенческой молодежи. Политическая активность понимается как важнейшая предпосылка формирования политической и правовой культуры молодого гражданина. Подчеркивается актуальность исследования специфики формирования и проявления политической активности студенческой молодежи как субъекта социально-политической деятельности. Авторы рассматривают различные научные подходы к пониманию психологического содержания и сущности социально-политической активности личности, форм ее проявления, типов мотивации, механизмов формирования. В работе представлен сравнительный анализ результатов эмпирического исследования феномена политической активности студенческой молодежи, проведенного в Нежинском государственном университете им. Николая Гоголя и Черновицком национальном университете им. Юрия Федьковича в 2011-2016 годах. При интерпретации результатов анализируются такие критерии политической активности как интерес к политике, личное участие в политической деятельности, участие в выборах, значимость выборов, недоверие к институту выборов. Акцентируется внимание на динамике изменений характера политической активности в зависимости от специфики проблем, вызывающих ее, и задач, на решение каких она направлена. Результаты сравнительного анализа свидетельствуют про рост политической субъектности молодежи, но негативные эмоции (розчарование) становятся преградой для готовности участвовать в политической жизни страны. Поднимается проблема создания и внедрения программ для молодежи, направленных на развитие гражданской позиции и электоральной активности.

Ключевые слова: *политическое сознание, субъект общественно политической деятельности, политическая активность, политический выбор, студенческая молодежь.*

Andrieieva Y.F. PhD (Psychology), assistant professor of the chair of psychology, Chernivtsi National University named after Yuri Fedkovich

Lytovchenko N.F. PhD (Psychology), assistant professor of the chair of general and practical psychology, Nizhin State University named after Mykola Gogol

SOCIAL-PSYCHOLOGICAL ANALYSIS OF THE PHENOMENON OF UKRAINIAN STUDENT YOUTH POLITICAL ACTIVITY

Summary

The article is devoted to the social-political analysis of the phenomenon of the ukrainian student youth political activity. Political activity is understood as an important precondition to forming the young citizen political and legal culture. Special emphasis is given to the urgency of investigating the specific features of

forming and implementing the political activity of the student youth being a subject to social-political activity. The authors study a number of scientific approaches to understanding the psychological content and essence of the social-political activity of an individual, the forms of its realization, the types of motivation, the formation mechanisms. The article presents comparative analysis of the results of empirical study of the phenomenon under consideration conducted in Nizhyn State University named after Mykola Gogol and in Chernivtsi National University named after Yuri Fedkovich in the years of 2011-2016. Such criteria of political activity as taking interest in politics, taking personal part in political activity, taking part in elections, significance of elections, distrust in the institute of elections are analyzed in the interpretation of the results of the study. Special attention is given to the dynamics of the change in the character of political activity due to the specificity of the problem causing activity and the tasks to be solved through its implementation. The results of comparative analysis show an increase in youth political subjectivity although some negative emotions (disillusionment) create obstacles for youth willingness to take part in the country's political life. There emerge the task to create and implement the programmes for young people in order to develop their social outlook and electoral activity.

Keywords: *political conscience, a subject to social-political activity, political activity, political choice, student youth.*

Постановка проблеми і актуальність дослідження. Характерною особливістю сучасного українського суспільства є глибока криза майже в усіх його сферах. Проблема політичної активності студентської молоді постає тим більш актуальною, що важливим є інноваційний розвиток української держави. Відомо, що в різні часи та в багатьох країнах студенти виступали як рушійна сила революційних політичних, соціальних змін (події у Франції 1968 року, студентська „революція на граніті” 1990 року в Києві, „оксамитова революція” в Чехословаччині 1989 року та ін.). В «помаранчевій» революції 2004 та революції Гідності (2013) молодь стала однією з найважливіших рушійних сил.

Проведення президентських виборів в Україні було викликане не просто політичною кризою, а форс-мажорними обставинами: революцією й війною, яку розпочав проти України режим Путіна, захопивши Крим, погрожуючи вторгненням військ на материкову частину країни і готуючись до реалізації операції «Новоросія» за допомогою проросійських екстремістів у Південно-Східному регіоні. У таких соціально-політичних умовах вибори президента вирізнялися високою очікуваною явкою [8].

Електоральна активність має яскраво виражений політичний характер. Політична активність виступає важливою передумовою формування політичної та правової культури молодого громадянина. Необхідно досліджувати специфіку та рівень прояву політичної активності студентської молоді як суб'єкта соціально-політичної діяльності.

Мета статті: дослідити та проаналізувати соціально-психологічний феномен політичної активності української студентської молоді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Григоренко Б.Ю. [3] вказує, що в рамках сформованих дослідницьких традицій суспільно-політична активність розглядається як частина інтегрального поняття «соціальна активність» і виступає одночасно як діяльність і як стійка властивість особистості. Виділяється п'ять найзагальніших ознак активності, що характеризують різні аспекти соціально-політичної активності. В цілому політична активність розуміється як інтенсивність участі суб'єкта в політичному процесі загалом, а також у межах окремих форм політичної діяльності [7]. Політична активність є однією з найважливіших категорій політичної психології, оскільки виступає різновидом психічної активності – фундаментальної властивості суб'єктів життєдіяльності. Політична активність соціальних груп, політичних партій, рухів, пересічних громадян визначає статистику і динаміку політичних процесів, суспільно – політичну ситуацію в країні.

Стосовно соціально-політичної активності молоді в її взаємозв'язку з довірою до влади Григоренко Б.Ю. конкретизує наступним чином. Так, відсутність байдужості до суттєвих, життєво важливих впливів зовнішнього середовища означає рефлексію на діяльність влади, коли «рефлексії осмислення піддаються ідеї, прагнення і дії значущих інших: інститутів влади, політичних партій та окремих політиків, громадських організацій та неформальних об'єднань громадян» [3], участь у виборах, різних суспільно політичних акціях, високий ступінь мотивованого, усвідомленого участі. При цьому активним може бути, як критицизм, так і підтримка влади.

Л.О. Кияшко пропонує визначення політичної участі як усвідомленого здійснення соціальної ролі членом суспільства, яке спрямоване на досягнення суспільно значущих цілей і впливу на політичні процеси та реалізується на пізнавально-когнітивному, комунікативному, поведінковому рівнях соціально-політичної активності особистості [7]. Автор виділяє чотири основні рівні політичної активності за критерієм складових соціально-політичної участі: 1) політично-апатичний; 2) ситуативно-споглядальний (пізнавально-когнітивна складова), ситуативно-діалогічний (вербально комунікативна складова), побутово-підтримувальний (поведінково-вольова складова); 3) пошуково-інформативний, дискусійно-регулятивний, нормативно-організаційний; 4) творчо-аналітичний, переконувально впливовий, лідерсько-активізуючий. [7].

А.О. Краснякова [5] робить предметом свого дослідження полімотивацію політичної активності, виділяючи як значущі просоціальні та орієнтаційні типи мотивів політично активної молоді.

О.В. Полунін [6] аналізує проблему прийняття рішень студентською молоддю. На основі емпіричного дослідження він описує взаємозв'язок між раціональністю і стабільністю рішення. Автором виділяються такі властивості рішення щодо політичної участі, як раціональність, екстернальність і стабільність.

Постановка завдання. Дослідження спрямоване на емпіричний аналіз проблеми політичної активності сучасної студентської молоді за критеріями інтересу до політики, особистої участі в політичній діяльності, участі у виборах, значущості виборів, недовіри до інституту виборів.

Виклад основного матеріалу.

Критерієм політичної активності особистості (або соціальної групи) служить прагнення і можливість, впливаючи на політичну владу або безпосередньо використовуючи її, реалізувати свої інтереси. Післямайданний період обумовив і вищу активність, і вищу вимогливість громадянського суспільства і народу до своїх обранців. Характер політичної активності значно змінюється залежно від специфіки проблем, що її викликають, часу виникнення завдань, на рішення яких вона спрямована, складу учасників.

За даними передвиборчого соціологічного опитування Фонду «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва», значно змінилася мотивація виборців, зросла роль таких мотивів надання переваги тому чи іншому кандидатові, як його здатність забезпечити незалежність та безпеку України, об'єднати людей у різних регіонах, а також роль зовнішньополітичних орієнтацій. [4].

Що стосується студентської молоді, то особливого інтересу до виборів вона як не проявляла, так і не проявляє. За даними опитування, проведеного у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя та Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича, число «голосуючої» молоді на виборах різного рівня трохи вище за третину [1].

Існує декілька точок зору щодо можливих критеріїв для оцінки політичної активності молоді (О.С.Кочеткова, И.Ю.Демидова, Н.Б.Пискунова та ін.автори):

Критерій інтересу до політики.

Дослідження показують, що українська молодь до подій 2013-2014 рр мало цікавилася політикою і була слабо включена в громадське і політичне життя країни. Через кілька років ситуація не змінилася: доля молоді, яка цікавиться політикою, неймовірно мала (у 2011 році - 5,8 % НДУ та 10% ЧДУ, у 2016 році - 7,8% респондентів НДУ і достатньо показово зріс відсоток політично активних студентів ЧНУ- 26,4%, що можна пояснити традиційно активнішим політичним життям великого студентського центру і значно спокійнішим політичним життям маленького провінційного містечка). Звичайно, це не означає, що студентство зовсім аполітичне. Після сплеску гарячої участі в політичному житті країни спостерігається явний спад інтересу: студенти зазначають – «нема сенсу», «нерви не витримують». Отже, за цими дискурсами приховуються негативно-емоційні конотації. В середовищі студентів формується обурений, але не апатичний виборець.

Критерій особистої участі в політичній діяльності.

Одним з важливих показників політичної активності молоді є готовність особисто брати участь у політичній діяльності. Політична активність молоді сприяє розвиткові навичок самоорганізації, артикуляції і відстоювання власних інтересів, підвищення політичної свідомості, формування громадянської позиції. За період після бурхливих подій 2013- 2014 років відбулися деякі зміни за даним критерієм.

Зміни політичної активності молоді за критерієм «особиста участь»

В 2011 році майже половина опитаних респондентів НДУ та ЧДУ зазначили, що не приймають участі у політичному житті країни, але хотіли б

цього, причому 17,4% респондентів ЧНУ відповіли, що хотіли б займатися політикою професійно (1). У 2016 році, як видно з гістограми, кількість таких студентів в обох ВНЗ зменшилась майже вдвоє - 21,9% в НДУ та 20,4% опитаних в ЧНУ.

Дані опитування свідчать про те, що у 2011 році 40% студентів НДУ та 17,4% студентів ЧДУ не приймали участь у різних політичних акціях, оскільки не вважали це за доцільне; приймали участь у політичних акціях за переконаннями – 0 респондентів НДУ та ЧНУ, і, на жаль, 5% НДУ та 4,3% ЧНУ - за винагороду. Дані опитування 2016 року показали позитивні зміни за цим критерієм – *ніхто* з респондентів НДУ тепер не приймає участі у політичних акціях за винагороду, лише за переконаннями (4,7% НДУ). Отже, можна констатувати підвищення відповідальності та усвідомленості політичної активності молодих людей.

Для частини опитаної студентської молоді НДУ та ЧНУ участь у політиці суперечить моральним переконанням (4,3% ЧНУ та 7 % НДУ в 2011 році). У 2016 році частка таких молодих людей в Ніжині суттєво не змінилася за період дослідження, а от в Чернівцях вже кожний п'ятий пересвідчився у тому, що політика суперечить його переконанням.

Критерій участі у виборах.

Найбільш чітким і показовим індикатором політичної активності або неактивності населення є участь у виборах. За отриманими даними, у 2011 р. на питання «Як часто Ви особисто берете участь у виборах»? респонденти від 18 до 25 років відповіли таким чином: 33% - рідко, 25% - ніколи, 20% - завжди, інші - важко відповісти. Крім того, проведене опитування засвідчило, що кожний п'ятий молодий респондент переконаний, що громадяни не можуть вплинути на політичне становище в країні. У 2016 році вже 69% студентської молоді НДУ та 71 % ЧНУ вважають, що громадяни цілком можуть і повинні впливати на політичне становище в Україні.

Суть політичної суб'єктності молоді полягає в рівні зрілості її соціальної позиції і міри усвідомлення себе як автора політичної діяльності, орієнтованого на реалізацію власних інтересів і досягнення мети, пов'язаної з перетворенням і розвитком держави і громадянського суспільства. Переоцінка традиційних норм життя і модифікація політичних цінностей з боку як інститутів громадянського суспільства, так і держави призвели до того, що політична свідомість сучасної молоді характеризується зміною нормативно-ціннісних орієнтації і установок. Соціальний і правовий статус молоді отримує конкретизацію в усвідомленні соціальної активності, і чим різноманітніші можливості для реалізації політичної активності, тим вище роль молодих громадян в громадському житті. Форми участі в суспільно-політичному житті і міра активності молодих громадян залежать, з одного боку, від індивідуального відношення і оцінки можливості реалізації власних інтересів, а з іншої - від дієвості політичних інститутів [7].

Критерій значущості виборів.

Громадянська відповідальність молоді (Кияшко Л.О. та ін.) виявляється в актуалізації та проявах особистістю базових громадянських якостей через усвідомлення себе як громадянина, своєї громадянської позиції; активна

свідома діяльність передбачає бажання діяти у відповідності до поставленої мети. Громадянська відповідальність проявляється і через свідомі форми політичної участі [7].

З таблиці видно явне зростання до початку 2016 року частки молоді, готової до прийняття участі в народних акціях, у виборах до місцевих та центральних органів влади; особливо показовим є готовність до участі молодих громадян в органах самоуправління, як вияву громадянської та політичної небайдужості.

Вибори для молоді не є ні суворою необхідністю, ні святом, ні вираженням протесту; голосування для молодих людей не має того емоційного забарвлення, яке характерне для старших поколінь. Але констатуємо значно вищий рівень сподівань студентства західного регіону щодо впливовості особистої участі у виборах та масових політичних заходах.

Таблиця 1

Форми політичної участі студентів

Форми участі	2011 рік		2016 рік	
	ЧНУ	НДУ	ЧНУ	НДУ
участь у виборах місцевих та центральних органів влади	52,1%	29%	65%	37,5%
підтримка талановитого політика	38%	4,3%	25%	7,8%
участь у демонстраціях, мітингах, тощо	60,5%	19%	92%	31,3%
участь в діяльності політичних партій чи громадських організацій	20%	13%	15 %	21,9%
участь громадян в органах самоуправління	23%	11%	32%	17,2%

Критерій недовіри до інституту виборів.

Згідно з отриманими даними, серед української молоді існує стійка недовіра до інституту виборів, причому останніми роками вона, навіть, посилюється. Вибори – найбільш популярний інститут безпосередньої демократії. В сучасних демократичних країнах вибори є формою волевиявлення людей, формою реалізації народної суверенності. Ступінь політичної активності залежить і від специфіки політичної системи держави, яка визначається політичним режимом держави, і від специфіки самої системи виборів даної країни. Включеність громадянина у політичну активність, на думку дослідників, може бути вертикальною (тобто, коли домінує включеність, яку ініціює держава: електоральна, партійна), або горизонтальною (домінує участь, яку ініціює суспільство). Аналіз отриманих даних, які ми коментували

вище, яскраво свідчить про перевагу механізму горизонтального включення в політичну діяльність (92% ЧНУ і 31,3% НДУ) і недовіру до політичних партій і державних інститутів (15% ЧНУ, 21,9% НДУ).

Серед сучасних технологій, спрямованих на розвиток суспільно політичної активності молоді, найбільш ефективною є пропаганда через ЗМІ. Сучасне інформаційне суспільство характеризується «вживанням» величезного масиву інформації за допомогою телебачення, радіо, друкованої періодики, онлайн-ресурсів, мобільного зв'язку. Названі ЗМІ виконують важливу функцію структурування складної політичної реальності, спрощують картину світу, а також виступають в якості інструмента, який формує передбачувані і керовані шаблони поведінки [2].

Таблиця 2

Джерела інформації, якими користується студентська молодь

Джерела інформації	2011	2016
Телебачення	91,3% ЧНУ 87% НДУ	35% ЧНУ 15,6% НДУ
Друкована періодика	21,7% ЧНУ 32% НДУ	3% ЧНУ 5,3% НДУ
Інтернет	65,2% ЧНУ 16,2% НДУ	100 % ЧНУ 92% НДУ

Майже всі опитані регулярно цікавляться новинами в країні і світі. Отримані результати дають нам можливість говорити про динаміку зміни вибору джерел інформації. За результатами 2011 року кожен третій студент цікавився телевізійними аналітичними програмами про сучасне політичне і економічне життя країни, переглядав політичні ток-шоу (серед лідерів програм – Шустер Live, Свобода слова, Велика політика), студенти читали друкарську періодику (у тому числі газети, журнали політичних партій). Сьогоднішні данні свідчать про те, що провідним джерелом інформації впевнено став Інтернет, а друкарська періодика взагалі є непопулярною серед студентської молоді. Популярність втрачає і телебачення, серед відповідей респондентів ми зустрічали: «телебачення – суцільна брехня», «всі ток-шоу зроблені на замовлення», та інш. Також ми констатуємо відмінність у користуванні різними джерелами політичної інформації, молодь ЧНУ скоріше користується Інтернет і телебаченням, ніж друкарською продукцією, студенти НДУ не ігнорують можливість отримати інформацію із газет.

Кожна виборча кампанія президента країни супроводжується досить бурхливими обговореннями і деяким протистоянням, що цілком нормально та існує в усіх європейських країнах. У зв'язку з цим, актуальним видається

питання про те, які характеристики політичних лідерів представляються найбільш значущими, на думку студентів.

Таблиця 3

Характеристики політичних лідерів, яких обирає молодь

Якого політика ви б підтримали?	2011	2016
того, хто буде турбуватись про процвітання української нації	32,4% ЧНУ 28% НДУ	64% ЧНУ 47% НДУ
того, хто забезпечить мир та порядок у країні	15% ЧНУ 13,5% НДУ	85% ЧНУ 45 % НДУ
хто не буде порушувати і забезпечить дотримання прав людини	28% ЧНУ 23% НДУ	66% ЧНУ 36,5% НДУ
хто подалає розрив у прибутках різних верств населення	25% ЧНУ 23% НДУ	21,5% ЧНУ 20,3% НДУ

Порівняльний аналіз отриманих результатів опитування 2011- 2016 рр. дозволяє констатувати незмінну пріоритетну характеристику політичного лідера («турбуватись про процвітання української нації»), обрану студентами НДУ, і зміну у виборі студентів ЧНУ («хто забезпечить мир і порядок в країні»). Також, ми можемо говорити про зростання відсотків виборів досліджуваних названих характеристик політичного лідера. Варто відмітити, що така характеристика, як «того, хто нагодує народ», залишилась необраною студентською молоддю, а відсоток тих, хто обрав характеристику «подолає розрив у прибутках різних верств населення» знизився. Отримані дані можуть говорити про зростання громадянської відповідальності і особистісної зрілості досліджуваних.

Найбільш вірогідним лідером у боротьбі кандидатів на виборах студенти обох вузів називають професійного політика, економіста, бізнесмена чи юриста. Результати опитувань 2011 і 2016 років виявились незмінними.

Для молодих людей студентського віку вибір політика (за результатами опитувань 2011 р) визначається його:

- здатністю приймати рішення і нести за них відповідальність – 64% опитаних НДУ і 91,3% опитаних ЧНУ;
- розумінням реальної ситуації в країні – 38% опитаних НДУ і 52,1% опитаних ЧНУ;
- здатністю реалізувати свою програму – 42% опитаних НДУ і 65,2% опитаних ЧНУ.

Результати опитувань 2016 р. є наступними:

- здатність приймати рішення і нести за них відповідальність – 71,9% опитаних НДУ і 95,4 % опитаних ЧНУ;
- розуміння реальної ситуації в країні – 24% опитаних НДУ і 73,6 % опитаних ЧНУ;
- здатність реалізувати свою програму – 22,5% опитаних НДУ і 64% опитаних ЧНУ.

Порівняльний аналіз отриманих результатів свідчить, що в цілому студенти обох вузів на перші позиції висувують однакові критерії вибору бажаного політика. Констатуємо відмінності в динаміці виборів: зростання відсотків виборів названих характеристик за результатами опитування 2016р. студентами ЧНУ і зниження - студентами НДУ (друга і третя характеристика)

Знайомлячись з програмою політичного лідера (за результатами опитування 2011року), перш за все студенти звертають увагу на такі проблеми, відмічені в ній: проблема зайнятості населення – 68% респондентів НДУ і 56% респондентів ЧНУ; підвищення матеріального благополуччя населення – 67% опитаних студентів НДУ і 52,1% опитаних студентів ЧНУ; соціальний захист населення – 40% опитаних студентів НДУ і 21,7% опитаних студентів ЧНУ, студенті обох вузів відмічають проблеми зниження цін і охорони здоров'я. Отримані дані відображають основні соціо-економічні проблеми, з якими в першу чергу доводиться зіткнутися молодій людині на початкових етапах професіоналізації, а також загальні соціо-економічні проблеми громадян нашої країни. Найбільш важлива політична якість, що видається респондентам в політичному лідерові, - його соціальна орієнтованість (турбота про народ, про людину), менш важливою видається орієнтація на економічний підйом країни і зміцнення зовнішньої політики (відповідно – 4% та 8% опитаних).

Опитування 2016 року дало наступні результати: 54, 7% студентів НДУ та 85% студентів ЧНУ говорять про проблеми війни і миру; 65,6% та 75% опитаних студентів НДУ і ЧНУ відповідно – про підвищення матеріального благополуччя населення, 23,4% респондентів НДУ та 32,4% респондентів ЧНУ – про розвиток науки і культури, 31,3% студентів НДУ і 45,3% студентів ЧНУ звертають увагу на проблеми освіти. Порівняльний аналіз отриманих результатів свідчить про зміни пріоритетів виборів студентської молоді. Актуальна соціально-політична і економічна ситуація в країні висуває інші вимоги до особистості політичного лідера країни і до його програми дій. Вирішення напруженої військової ситуації, проблем порушення соціально-економічних прав населення (і студентства в тому числі), бажання жити в розвиненій, культурній європейській країні – пріоритети програми політичного лідера, на які звертає увагу студентська молодь.

Зовнішність і тілесні характеристики - найбільш доступні для сприйняття компоненти особистості політика. Проте при оцінці лідерських якостей ці характеристики не мають великого значення: на це звертають увагу лише 2% молодих респондентів НДУ і 4,3% респондентів ЧНУ (названі відсотки виявились незмінними в опитуваннях 2011-2016 років). Студенти обох вузів однозначно обирають відповідь «не важливо» на питання про бажану стать політичного лідера, а також одноставні в тому, що політичний лідер повинен бути українцем за національністю.

Аналізуючи вищенаведені дані, треба відмітити, що для молодих українців студентського віку важливим є те, що якщо політична активність лідера не підкріплена якими-небудь результатами, то ця якість отримує негативну оцінку і не йде на користь образу політика.

Таким чином, можна зробити висновок про трансформацію особистісних і професійних якостей, що надають студенти політичному лідерові. Молодь більше не «ведеться» на принадні обіцянки «світлого майбутнього»; реальні результати діяльності стають важливіші, ніж безладна активність. Разом з цим особистісні особливості як найбільш стабільний елемент сприйняття характеристик політичних лідерів не зазнав великих змін: цінність таких якостей як скромність, відповідальність залишається традиційно високою.

В останні роки політика стала сприйматися все більше персоналізовано, через призму особистісних особливостей конкретних політичних діячів. Збільшилося число політиків, що представляють різні рухи, партії, фракції. Перед кожною молодою людиною постала проблема необхідності вибору з численного списку тих, які балотуються, одного кандидата, що відповідає особистим уявленням про те, яким має бути політичний лідер. Відкритим залишається питання: які механізми впливають на формування образу політичного лідера у свідомості студентської молоді.

Висновки дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

Рішення задачі побудови громадянського суспільства, що стоїть перед Україною, неможливе без активного залучення молоді до громадського життя.

Сучасну молодь відрізняє зростання самостійності, практичності і мобільності, відповідальності за свою долю, різке підвищення зацікавленості в здобутті якісної освіти і професійної підготовки, що впливає на подальше працевлаштування і кар'єру. Молоді люди прагнуть до інтеграції в міжнародне молодіжне співтовариство, в загальносвітові економічні, політичні і гуманітарні процеси. Отримані емпіричні дані свідчать про інтенсифікацію процесу національного самовизначення у молодіжному середовищі, усвідомлення студентом себе як представника нації, громадянина держави. Проведене дослідження та наукові дані інших авторів показують динаміку показників політичної свідомості і засвідчують зростання інтересу молоді до політичних подій. Але негативні емоції, зокрема, розчарування та роздратування від псевдореформ стають на заваді готовності до участі в політичному житті країни. Цікавою є пропозиція Кияшко Л.О. давати розуміння демократії і прав через мережу закладів освіти: необхідно створювати низку «малих майданчиків» (територіальні громади, молодіжні організації, рухи тощо), де молодь буде набувати навички політичної взаємодії та демократичного самоврядування. Адже кожне демократичне суспільство повинно бути зацікавленим в активній громадянській позиції своїх членів і, особливо, молоді, як стратегічного ресурсу держави.

Таким чином, постає нагальна потреба розробки спеціальних програм для молодих людей з метою формування їх громадянської позиції і розвитку електоральної активності. Звичайно, ми припускаємо, що цей процес складний

і суперечливий і мета, можливо, дуже глобальна. Але проблема в суспільстві є, і над нею потрібно працювати.

По-перше, необхідно розширювати уявлення молоді про історію виборчого права, виборчі процедури, тим самим підвищуючи політичну культуру молоді. Молодь має бути політично грамотна. Формування активної життєвої позиції, підвищення правової культури у молоді встають в ряд з такими національними проектами, як охорона здоров'я і освіта в цілому.

По-друге, в ході дослідження було виявлено, що молодь не довіряє владі, політичним партіям. Це один з головних мотивів неучасті молоді у виборах. Часто молодь використовується політичними партіями в корисливих цілях, потрапляючи в короткочасні маргінальні структури. Молодь повинна мати можливість не опосередковано, а безпосередньо з'ясувати питання, що цікавлять її, тим самим привертаючи увагу до проблеми політичної індиферентності молоді політичної партії і представників влади.

По-третє, необхідно працювати з новим електоратом, молодими людьми, які уперше братимуть участь у виборах.

Все це вимагає спеціально спланованої роботи та узгоджених дій громадських, політичних та державних структур.

Список використаних джерел

1. Андреева Я.Ф., Литовченко Н.Ф. Політична культура сучасного українського студентства // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського: зб. наук. праць за наук. ред. / За ред. С.Д.Максименка, Н.О.Євдокімової. – Миколаїв, 2013. – том 2. – Вип. 11 (99). – С.19-25.
2. Володенков С.В. Технологии интернет-коммуникации в системе современного политического управления [Текст]: дис. ...докт. политич.наук; Москва, 2015. – 201с.
3. Григоренко Б.Ю. Социально-политическая активность молодежи в современных условиях // Информационный гуманитарный портал «Знание. Понимание. Умение» / № 2. – [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2013/2/Grigorenko_Social-Political-Activity-Youth/
4. Колодій А. Позачергові президентські й парламентські вибори 2014 року в Україні: особливості та наслідки // Україна: політичний портрет. 2015 / Бюлетень Фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://politicalstudies.com/?p=1263#_edn4
5. Краснякова А.О. Вплив політичних подій на мотиваційну складову громадянської активності молоді / Краснякова А.О. // Тези доповідей, виступів і пропозицій учасників II-го круглого столу «Ситуаційні чинники особистісного та суспільного розвитку». – 2015. – №28. – С. 26.
6. Полунін О. В. Прийняття студентською молоддю рішення щодо політичної участі // Наукові студії із соціальної та політичної психології: Зб. статей / АПН України, Ін-т соціальної та політичної психології; Редкол.: С. Д.

Максименко, М. М. Слюсаревський та ін. – К.: Міленіум, 2009. – Вип. 23 (26). – С. 269 – 278.

7. Формування навичок ефективної політичної участі молоді: технології психологічного супроводу: монографія / за наук. ред. Кияшко Л.О., Національна академія пед. наук, Інститут соціальної та політичної психології. – К.: Міленіум, 2014. – 314 с.

8. Центр досліджень соціальних комунікацій // – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до ресурсу: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id

References transliterated

1. Andrijeva Ja.F., Lytovchenko N.F. Politychna kul'tura suchasnogo ukrai'ns'kogo studentstva // Naukovyj visnyk Mykolai'vs'kogo derzhavnogo universytetu imeni V.O. Suhomlyns'kogo: zb. nauk. prac' za nauk. red. / Za red. S.D.Maksymenka, N.O.Jevdokimovoi'. – Mykolai'v, 2013. – tom 2. – Vyp. 11 (99). – S.19-25.

2. Volodenkov S.V. Tehnologyy ynternet-kommunykyacyy v systeme sovremennogo polytycheskogo upravleniya [Tekst]: dys. ...dokt. polytych.nauk; Moskva, 2015. – 201s.

3. Grigorenko B.Ju. Social'no-politicheskaja aktivnost' molodezhi v sovremennyh uslovijah // Informacionnyj gumanitarnyj portal «Znanie. Ponimanie. Umenie» / № 2. – [Elektronnij resurs]. – 2013. – Rezhim dostupu do resursu: http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2013/2/Grigorenko_Social-Political-Activity-Youth/

4. Kolodij A. Pozachergovi prezydents'ki j parlaments'ki vybory 2014 roku v Ukrai'ni: osoblyvosti ta naslidky // Ukrai'na: politychnyj portret. 2015 / Bjuleten' Fondu «Demokratychni iniciatyvy» im. Il'ka Kucheriva // – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: http://political-studies.com/?p=1263#_edn4

5. Krasnjakova A.O. Vplyv politychnyh podij na motyvacijnu skladovu gromadjans'koi' aktyvnosti molodi / Krasnjakova A.O. // Tezy dopoviidej, vystupiv i propozycij uchasnykiiv II-go kruglogo stolu «Sytuacijni chynnyky osobystisnogo ta suspil'nogo rozvytku». – 2015. – №28. – S. 26.

6. Polunin O. V. Pryjnjattja students'koju moloddju rishennja shhodo politychnoi' uchasti // Naukovi studii' iz social'noi' ta politychnoi' psihologii': Zb. statej / APN Ukrai'ny, In-t social'noi' ta politychnoi' psihologii'; Redkol.: S. D. Maksymenko, M. M. Sljusarevs'kyj ta in. – K.: Milenium, 2009. – Vyp. 23 (26). – С. 269 – 278.

7. Formuvannja navychok efektyvnoi' politychnoi' uchasti molodi: tehnologii' psihologichnogo suprovodu: monografija / za nauk. red. Kyjashko L.O., Nacional'na akademija ped. nauk, Instytut social'noi' ta politychnoi' psihologii'. – K.: Milenium, 2014. – 314 s.

8. Centr doslidzhen' social'nyh komunikacij // – [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu do resursu: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id

Ця робота ліцензується відповідно до Creative Commons Attribution 4.0 International License.

Авторське право (с) 2017 Andrijeva Jaroslava Fedorivna Андрєєва
Ярослава Федорівна, Lytovchenko Nina Fedorivna Литовченко Ніна Федорівна

Отримано: 30.01.2017

Відрецензовано: 16.02.2017

Опубліковано: 25.03.2017